

LBRIS

We know
books

1984

George Orwell

Traducere din limba engleză, revăzută
MIHNEA GAFIȚA

LITERA

București

Cuprins

Partea întâi.....	5
Partea a doua	111
Partea a treia	241
Apendice. Principiile Nouvorbei.....	317

LBRIS

We know
books

Partea întâi

1

Într-o zi senină și friguroasă de aprilie, exact când ceasurile bat ora treisprezece, Winston Smith, cu bărbia înfundată în piept, ca să scape de vântul care-l ia pe sus, iute se strecoară printre ușile de sticlă ale Blocului Victoria – deși nu destul de repede, cât să împiedice un vârtej de praf și nisip să pătrundă odată cu el. Holul blocului miroase a varză călită și-a preșuri vechi. La unul dintre capete, se află un afiș mult prea mare pentru interior, care înfățișează figura enormă, lată de peste un metru, a unui bărbat în vârstă de vreo patruzeci-și-cinci de ani, cu o mustață neagră și stufoasă, și cu trăsături frumoase, dar dure. Winston se îndreaptă spre scări. N-are nici un rost să încerce la lift. Chiar și în vremurile cele mai bune, funcționează numai din când în când, iar în prezent, curentul electric e tăiat în timpul zilei, ca parte integrantă a campaniei de economisire organizate în pregătirea Săptămânii de Ură. Apartamentul lui se găsește la etajul șapte, așa încât Winston, care are treizeci-și-nouă de ani și-o ulcerăție varicoasă deasupra gleznei drepte, o ia încet pe jos, oprindu-se de mai multe ori să se odihnească. Pe fiecare palier, figura enormă, așezată față în față cu ușa liftului, îl privește insistent de pe perete. Este una dintre pozele acelea realizate în așa fel, încât ochii te urmăresc din orice unghi. Sub ea, scrie: FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE.

Înăuntru, în apartament, o voce melodioasă citește o listă de cifre legate de producția de fontă. Vocea vine dintr-o placă de metal dreptunghiulară, ca un fel de oglindă estompată, care face corp comun cu suprafața peretelui din dreapta. Winston răsucesce un buton, și vocea slăbește întrucâtva, deși cuvintele încă se mai disting. Aparatul – zis *tele-ecran* – poate fi dat mai încet, dar nu ai cum să-l închizi de tot. Winston se duce la fereastră: are o constituție fragilă, e mai degrabă mic de statură, iar salopeta albastră, care este uniforma Partidului, nu face decât să scoată în evidență cât e de slab. Are un păr foarte blond și-o față sangvină de felul ei, cu pielea înăsprită de săpunul prost, de lamele de ras tocite și de frigul iernii care tocmai a trecut.

Afară, chiar și prin obloanele coborâte, atmosfera pare una friguroasă. Pe stradă, jos de tot, vântul bate în vârtejuri care stârnesc praful și hârtiile împrăștiate, și, cu toate că soarele strălucește, iar cerul etalează un bleu strident, parcă nimic nu are culoare, în afară de afișele nelipsite de nicăieri. Figura cu mustață neagră te privește insistent de sus în jos, de la orice colț de stradă mai mare. Și pe fațada casei de vizavi este una. FRATELE CEL MARE STĂ CU OCHII PE TINE – zice textul, iar ochii negri scormonesc adânc în ochii lui Winston. Mai jos, la nivelul străzii, un alt afiș, rupt la un colț, flutură din când în când în bătaia vântului, acoperind și descoperind un singur cuvânt: SOCENG. Undeva mai departe, un elicopter coboară printre acoperișuri, stă câte o clipă suspendat, ca o albăstrea, după care, se ridică din nou, zburând în cercuri. Este patrula de poliție, care-și bagă nasul prin casele oamenilor. Dar patrulele nu contează. Poliția Gândirii – numai ea contează.

În spatele lui Winston, vocea de la tele-ecran îi dă înaintea despre fontă și despre depășirea celui de-al Nouălea Plan Trienal. Tele-ecranul recepționează și transmite simultan. Orice sunet pe care l-ar scoate Winston, mai tare decât o șoaptă foarte slabă, poate fi captat; în plus, atâta timp cât se află în câmpul vizual al plăcii de metal, poate fi și văzut, nu numai auzit. Sigur că nu ai cum ști, în fiecare moment, dacă ești sau nu ascultat.

Cât de frecvent sau după ce criterii pătrunde Poliția Gândirii pe fiecare post individual – așa ceva ține de domeniul presunerilor. N-ar fi cu neputință nici să urmărească tot timpul pe toată lumea. În orice caz, pot intra pe firul tău, când au ei chef. Te obligă să trăiești – și, de fapt, chiar așa trăiești, dintr-o obișnuință devenită instinct – cu presupunerea că orice sunet pe care-l scoți este ascultat și orice mișcare, observată, afară de cazul în care, să zicem, stai pe întuneric.

Winston rămâne cu spatele la tele-ecran. E mai sigur, deși, cum știe prea bine, chiar și un spate poate spune ceva. La un kilometru depărtare, se înalță Ministerul Adevărului, unde lucrează el, ca un turn uriaș, alb, deasupra peisajului mohorât. Uite, se gândește Winston cu un vag dezgust, uite cum arată Londra, principalul oraș al Aerobazei Unu, care, la rândul ei, este a treia provincie a Oceaniei, ca număr de locuitori. Își stoarce memoria după vreo amintire din copilărie, care să-i spună dacă Londra chiar a fost așa dintotdeauna. Oare au existat mereu străzile astea cu case din secolul nouăsprezece, degradate, cu pereții proptiți în stâlpi de lemn, cu ferestrele astupate cu carton, cu acoperișurile de tablă ruginite, cu zidurile alea stupide ridicate în fața grădinilor și care se prăbușesc în toate direcțiile? Sau locurile bombardate, unde praful de ciment se ridică în vârtejuri și buruienile cresc pe ici, pe colo, peste grămezile de moloz? Sau locurile în care bombele au curățat porțiuni mai mari și unde au răsărit colonii abjecte de cocioabe de lemn, ca niște cotețe? Oricum, n-are rost – nu-și mai amintește. Din copilăria lui, n-au mai rămas decât o serie de imagini foarte limpezi, dar care nu vin pe nici un fel de fundal și care sunt pentru el – cele mai multe – de neînțeles.

Ministerul Adevărului – în Nouvorbă, *Minadev* – te izbește prin faptul că este cu totul diferit de orice altă clădire vizibilă împrejur. E o structură înaltă, imensă, de beton armat alb strălucitor, în formă de piramidă, care se ridică, terasă după terasă, până la trei sute de metri înălțime. De unde stă Winston, se disting foarte bine cele trei lozinci ale Partidului, scrise cu litere elegante pe fațada albă ca zăpada:

RĂZBOIUL ESTE PACE.
LIBERTATEA ESTE SCLAVIE.
IGNORANȚA ESTE PUTERE.

Ministerul Adevărului ar avea, după câte vorbesc oamenii, vreo trei mii de încăperi deasupra pământului și ramificațiile corespunzătoare dedesubt. Mai există alte trei clădiri, împrăștiate prin Londra, care seamănă cu el și ca înfățișare, și ca dimensiuni. Clădirile astea domină arhitectura din jur în așa măsură, încât, de pe acoperișul Blocului Victoria, le poți vedea pe toate patru deodată. Sunt sediile celor patru Minister care-și împart între ele aparatul de guvernământ: Ministerul Adevărului, care se ocupă cu știrile, cu distracțiile, cu educația și cu artele frumoase; Ministerul Păcii, care se ocupă de război; Ministerul Iubirii, care se ocupă cu menținerea ordinii și disciplinei; și Ministerul Abundenței, răspunzător de treburile economice. În Nouvorbă, denumirile lor sunt: *Minadev*, *Minipax*, *Miniub* și *Minabund*.

Dintre toate, Ministerul Iubirii este cel cu adevărat înspăimântător. Nu are deloc ferestre. Winston, personal, nu a fost niciodată înăuntru și nici măcar nu s-a apropiat de clădire la mai puțin de o jumătate de kilometru. Este imposibil să intri acolo, altfel decât cu treburi oficiale; chiar și atunci, pătrunzi numai printr-un labirint de rețele de sârmă ghimpată, uși de oțel și cuiburi de mitralieră camuflerate. Până și străzile care duc la barierele lui exterioare gem de gardieni cu mutre de gorile, îmbrăcați în uniforme negre și înarmați cu bastoane.

Winston se întoarce brusc. Și-a compus pe față acea expresie de optimism liniștit, pe care este indicat s-o arborezi când stai cu fața la tele-ecran. Traversează camera și merge în bucătărie. Dacă a plecat de la Minister la ora prânzului, și-a sacrificat masa de la cantină, cu toate că știe foarte bine că nu are nimic de mâncare în bucătărie, afară de un codru de pâine neagră, pe care trebuie să și-l păstreze pentru mâine-dimineață. Ia de pe un raft o sticlă cu un lichid incolor și-o etichetă albă, pe care scrie GIN VICTORIA. Băutura din ea răspândește un miros

grețos, uleios, ca de alcool chinezesc de orez. Winston își toarnă o ceașcă aproape plină, își pregătește simțurile pentru un șoc și dă pe gât conținutul ceștii, ca pe un medicament.

În clipa următoare, se face roșu la față, și ochii încep să-i curgă. Băutura din sticlă este un fel de apă tare și, în plus, când o înghiți, ai senzația că te izbește cineva în moalele capului, de la spate, cu un baston de cauciuc. Și totuși, după doar câteva clipe, arsura din burtă i se stinge, și viața începe să i se pară mai veselă. Ia o țigară dintr-un pachet șifonat, pe care scrie ȚIGĂRI VICTORIA, și, din neatentie, o întoarce în poziție verticală: tutunul i se scurge pe jos. Mai ia una, de astă-dată cu mai mult succes. După care, merge înapoi în cameră și se așază la o măsuță aflată în stânga tele-ecranului. Din sertarul măsuței, scoate un toc, o călimară cu cerneală și-un volum gros, format mare, cu foi albe, cu spatele roșu, a cărui copertă e de culoarea marmurei.

Din cine-știe-ce motiv, tele-ecranul din apartamentul lui este așezat într-o poziție neobișnuită: în loc să troneze, cum se întâmplă de obicei, în peretele din fundul încăperii, de unde poate supraveghea tot spațiul, aici este încastrat în peretele lateral, față în față cu fereastra. La un metru depărtare de tele-ecran, peretele formează o nișă, destinată probabil, când se construise blocul, unei biblioteci. Nișa nu e foarte adâncă, doar atâta cât să încapă scaunul pe care stă Winston acum, cu spatele lipit de perete, în așa fel, încât să rămână în afara câmpului de acțiune al tele-ecranului – cel puțin, a câmpului vizual. Sigur că tot poate fi auzit, dar, atâta timp cât stă în poziția de acum, nu poate fi văzut. Lucrul pe care are de gând să-l facă i-a fost sugerat, fie și parțial, de această geografie neobișnuită a camerei.

I-a mai fost sugerat și de cartea pe care a scos-o din sertar. Este o carte mai mult decât frumoasă. Are o hârtie netedă, fină, de cea mai bună calitate, îngălbenită puțin de trecerea timpului, cum nu se mai fabrică de cel puțin patruzeci de ani. Iar el, Winston, bănuiește că e mult mai veche de atât. A văzut-o aruncată în vitrina unei prăvălii de vechituri, unde mirosea a mușcegai, dintr-o mahala de-a orașului – nici nu mai ține minte

în care anume –, și-a fost năpădit, acolo, pe loc, de dorința irezistibilă de-a o cumpăra. Membrii Partidului nu au voie, în principiu, să intre în magazinele obișnuite – „să cumpere de pe piața neagră“, cum se spune –, însă regula nu se respectă cu strictețe, pentru că sunt o mulțime de lucruri, de pildă șireturi de pantofi, sau lame de ras, de care e practic imposibil să faci rost de altundeva. Atunci, demult, când a văzut cartea în vitrina respectivă, a aruncat câte o privire în susul și-n josul străzii, după care, s-a strecurat înăuntru și-a cumpărat-o la prețul de doi dolari cincizeci. La vremea aceea, nu o voia pentru nimic anume. A venit acasă, cu ea în servietă, având sentimentul vinovăției. Chiar și fără să scrie nimic în acea carte, este un obiect care-l poate compromite.

Ceea ce are de gând să facă este să-și țină, de azi înainte, un jurnal. Așa ceva nu este ilegal – nimic nu este ilegal, din moment ce nu mai există legi –, dar, dacă e descoperit, se poate aștepta, pe bună dreptate, să fie pedepsit cu moartea. Sau cu cel puțin douăzeci-și-cinci de ani într-un lagăr de muncă silnică. Pune o peniță în toc și-și trece limba peste ea, ca să se ducă unsoarea. Sigur că tocul este un instrument arhaic și nu se mai folosește nici pentru semnături, dar el și-a făcut rost de unul pe ascuns și cu oarecare dificultate, pur și simplu fiindcă are sentimentul că pe o asemenea hârtie frumoasă și lăptoasă merită să scrii cu o peniță adevărată, și nu să scrijelești cu creionul chimic. Adevărul este că lui Winston îi vine și greu să scrie de mână. În afară de unele notițe foarte scurte, totul se dictează la *scrievorbitor* – ceea ce, bineînțeles, nici nu se pune problema să facă în momentul de față. Își înmoaie penița în cerneală, dar ezită... îi trece un fel de fior prin stomac. Să treacă data pe hârtie – datarea jurnalului este actul decisiv. Scrie cu litere mici, trasate stângaci:

4 aprilie 1984

Se reazemă de perete cu un sentiment de totală neajutorare. În primul rând, nu știe deloc sigur dacă *este*, într-adevăr, anul 1984. Cam atât ar trebui să fie, pentru că este aproape convins

că are treizeci-și-nouă de ani și parcă ține minte că anul nașterii lui era 1944. Sau '45? În ziua de azi, cine mai poate stabili o dată oarecare, cu o aproximație mai mică de un an sau doi?

Și pentru cine – gândurile îi sar brusc de la una la alta –, pentru cine ține el jurnalul ăsta? Pentru cei viitori, pentru cei care nu s-au născut încă. Minteă îi zăbovește câteva momente asupra datei nesigure de pe foaia de hârtie, după care, face un nou salt, izbindu-se de cuvântul din Nouvorbă *dublugândi*. Parcă tocmai acum își dă seama, pentru prima oară, de grozăvia lucrului de care s-a apucat. Cum ai putea să comunici cu viitorul? Nu e cu puțință – prin natura însăși a lucrurilor. Din două, una: ori viitorul o să fie la fel ca prezentul, în care caz nu l-ar mai asculta nimeni pe el, ori o să fie altfel decât prezentul, drept care, ce sens ar mai avea demersul lui?

Un timp, rămâne așa, nemișcat, uitându-se prostește la foaia de hârtie. Tele-ecranul transmite acum o muzică stridentă, militărească. Lui Winston, i se întâmplă ceva curios: nu numai că pare să-și fi pierdut capacitatea de-a se exprima, dar a uitat parcă și ce voia de la bun început să comunice. De săptămâni întregi se pregătește pentru acest moment, și nu i-a trecut niciodată prin minte că i-ar mai trebui și altceva, în afară de curaj. Scrisul în sine e o treabă ușoară. Tot ce are de făcut e să aștearnă pe hârtie monologul interminabil, pe care de ani de zile și-l tot repetă în gând. Ei, da, bine, dar uite că, în clipa de față, până și monologul i-a amuțit. Pe deasupra, ulceratiia varicoasă de deasupra gleznei a început să-i dea niște mâncărimi insuportabile. Nu îndrăznește să se scarpine, pentru că, ori de câte ori se scarpină, i se inflamează și mai tare. Secundele trec una după alta. În minte, i se amestecă albeața paginii din fața lui cu mâncărimea pielii de deasupra gleznei, cu zbierețele muzicii și cu o oarecare amețeală, provocată de gin. Dintr-odată, începe să scrie așa, pur și simplu, ca un apucat, numai parțial conștient de ce așterne pe hârtie. Are un scris mărunț, dar ca de copil, care se ridică și coboară pe pagină, mâncând mai întâi literele mari și, până la urmă, și punctuația: